

1. Aanleiding

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) richt zich op het uitgangspunt dat iedereen kan blijven meedoen in de samenleving en zoveel mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Dit leidt tot de ontwikkeling dat steeds meer kwetsbare mensen in de buurt of wijk komen of blijven wonen. Deze trend is zichtbaar in verschillende sectoren: de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de maatschappelijke opvang. Voor een betere aansluiting op maatschappelijke ondersteuning wordt het beschermd wonen overgebracht naar gemeenten. Het doel is om mensen met een psychische kwetsbaarheid zoveel mogelijk in de wijken te ondersteunen. Uitstromen vanuit beschermd wonen naar passende (reguliere) huisvesting in een wijk kan alleen als wordt voorzien in lokale 'leun- en steunmaatregelen' zoals goede nazorg, terugvalpreventie en een laagdrempelige inloopvoorziening.

Bovenstaande is onderdeel van de transformatie in het sociaal domein. Het vraagt om een andere manier van denken, organiseren en werken en biedt ons een manier om te sturen in het sociaal domein. Samen met inwoners en partners geven we deze transformatie vorm. De opgave is om de maatschappij zo vorm te geven dat mensen zelf zoveel mogelijk en met hulp van anderen uit de samenleving hun problemen oplossen. We willen zoveel mogelijk voorkomen dat een hulpvraag uitgroeit tot een zorgvraag. Dit doen we door in te zetten op preventie, algemene voorzieningen en zo nodig individueel maatwerk. De dorpskamer is zo'n nieuwe algemene voorziening, waarmee we proberen te voorkomen dat een hulpvraag uitgroeit tot een zorgvraag. Mensen kunnen er zonder Wmo-indicatie en zonder wachttijden terecht. Door inzet van de dorpskamer kan worden voorzien in de ondersteuningsbehoefte van de inwoner en hoeft er geen maatwerkvoorziening door de gemeente te worden verstrekt. Hiermee voorkomen en/of stellen we zwaardere inzet uit. We verwachten dat een deel van de mensen die nu gebruikmaakt van geïndiceerde zorg, een daginvulling/dagbesteding vindt bij de dorpskamer. Hiermee beogen we de kosten in het sociaal domein beheersbaar te houden.

In september 2021 zijn er twee dorpskamers van start gegaan in de kernen Neede en Eibergen. In Neede is de dorpskamer gevestigd in het natuurpark Kronenkamp en in Eibergen maken zij gebruik van de bibliotheek. De subsidie is voor één jaar verstrekt en de kosten worden gedekt uit het uitvoeringsprogramma 'Samen Denken, Samen Doen'. Voor het aflopen van de subsidie evalueren we de resultaten. De evaluatie geeft richting aan het besluit om de dorpskamer wel/niet te continueren. We toetsen of het een antwoord biedt op een behoefte uit de samenleving en daarnaast toetsen we of en hoe we daarmee dure geïndiceerde zorg kunnen voorkomen.

2. Doel van de dorpskamer

De dorpskamer is er voor iedereen, maar wordt veelal bezocht door mensen die vanuit een kwetsbare positie komen en (weer) een plek willen innemen in de maatschappij. Veel bezoekers zijn mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en/of met een psychische kwetsbaarheid. De kracht van vermenging van doelgroepen is dat mensen die met hun talent/hobby aan de slag gaan, andere mensen meenemen in hun enthousiasme en ontwikkeling. De dorpskamer ondersteunt bezoekers en motiveert ze vooral om zelf regie te nemen over hun leven. Er wordt ondersteuning geboden bij de maatschappelijke participatie. Mensen geven zelf invulling aan hun daginvulling. Willen en kunnen mensen met zichzelf aan de slag, dan is daar ruimte voor. Bijvoorbeeld door aan de slag te gaan als vrijwilliger.

Om haar doelen te bereiken organiseert de dorpskamer veel verschillende activiteiten. Een groot deel groeit organisch, door eigen initiatief van de bezoekers. De activiteiten kunnen hierdoor wisselen en zijn niet strak omlind. Maar de activiteiten zijn wel samen te vatten in een aantal categorieën zoals dagbesteding, het mogelijk maken van ontmoeting en het koppelen van mensen aan maatjes, het bieden van werkervaringsplekken binnen de dorpskamer, het begeleiden in zowel het ontdekken van passie als het ontplooiën van ondernemerschap en het stimuleren van een gezonde levensstijl. De dorpskamer werkt hiervoor samen – naast met haar eigen medewerkers en vrijwilligers – met diverse partnerorganisaties, onder meer de Voormekaar teams, de welzijnsmedewerkers, Sport Federatie Berkelland, Perron 8, zorgaanbieders, Fijnder, vluchtelingenwerk, combinatiefunctionarissen en vrijwilligersorganisaties.

Te bereiken effecten

- Meer structuur in het leven;
- Minder overlast in de wijk, bv. van mensen die een verstoord dag- en nachtritme hebben;
- Opdoen van sociale contacten, waardoor eenzaamheid minder wordt;
- Mensen kunnen stappen maken op de participatieladder (bv. richting vrijwilligerswerk of betaald werk);
- Mensen ervaren meer zelfredzaamheid / gevoel van regie over het eigen leven;
- Verhoogd welzijn van de deelnemers;
- Ontlasten van de mantelzorger
- Minder zorgverbruik en een besparing van de kosten binnen de Wmo.

3. Behaalde resultaten

In dit hoofdstuk worden de behaalde resultaten beschreven.

3.1 De dorpskamer in cijfers

Aantal unieke bezoekers	beide locaties (maart 2022)	117 bezoekers
	Neede	Eibergen
Totaal aantal aanmeldingen Peildatum 08-03-2022	64 Waarvan 9 bezoekers structureel meerdere dagdelen per week. Gemiddeld komt men 1 dagdeel per week. De dorpskamer wordt zo'n 35 keer per week bezocht.	39 Waarvan 5-6 bezoekers structureel meerdere dagdelen per week. Gemiddeld komt men 1 dagdeel per week. De dorpskamer wordt zo'n 20-25 keer per week bezocht.
Actieve vrijwilligers Peildatum 20-01-2022	2 voor kookactiviteit en ondersteuning creatieve activiteiten. Tevens begeleiding bij Nederlandse les. Er is één vrijwilliger (met NAH) die van bezoeker is doorgestroomd naar vrijwilliger. Drie bezoekers hebben aangegeven in de toekomst	1 voor de ondersteuning van activiteiten

	structureel vrijwilligerswerk te willen doen	
Woonachtig in Peildatum 20-01-2022	31 bezoekers uit Neede 7 bezoekers uit Borculo 3 bezoekers uit Rietmolen 1 bezoeker uit Geesteren 1 bezoeker uit Haaksbergen 1 bezoeker uit Haarlo 4 bezoekers uit Eibergen 1 bezoeker uit Ruurlo	29 bezoekers uit Eibergen 1 bezoeker uit Rekken 1 bezoeker uit Geesteren
Reden uitstroom sinds september 2021	Onvoldoende aansluiting bij ondersteuningsvraag: 1 Angstig i.v.m. corona: 1, wel wekelijks telefonisch contact Voelt zich onvoldoende thuis: 3 Zijn voorzien in voldoende daginvulling: 4 komen daardoor niet structureel Uitgevallen door ziekte: 2	Onvoldoende aansluiting bij ondersteuningsvraag: 1 Angstig i.v.m. corona: 1, wel wekelijks telefonisch contact Voelt zich onvoldoende thuis: 4
Samenwerkingen	Sport Federatie Berkelland, Natuurpark Kronenkamp, Perron 8, Sensire	Eibergen Gezond, Sport Federatie Berkelland, Bibliotheek Oost Achterhoek / Taalhuis, Perron 8, Livio, Sensire, GGNet

3.2 Ervaringen met de huidige locaties

De invloed van corona is merkbaar. Voor sommige (nieuwe) bezoekers is de drempel om te komen hoger doordat ze bang zijn voor besmettingen. Daar tegenover staat dat de dorpskamers vaker werden gevonden als alternatief voor initiatieven die tijdens de lockdown gesloten waren. Dit geeft de mensen houvast, ritme en structuur waar ze naar op zoek zijn. Zowel in Neede als in Eibergen is 90-95% van de bezoekers bekend met (Openbare) Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) / bemoeizorg.

Locatie Neede – Natuurpark Kronenkamp

De ruimte in Neede wordt als zeer prettig ervaren. Er zijn veel mogelijkheden waardoor er voor iedereen wel iets passends te creëren is qua activiteiten. Daarnaast is de ruimte erg groot waardoor, ook op anderhalve meter afstand, iedereen kan worden ontvangen. Er wordt nu structureel op maandagavond een maaltijd aangeboden waar veel animo voor is. De locatie wordt ook goed gevonden door het Voormekaar team.

Locatie Eibergen - Bibliotheek

Sinds december 2021 is er weer een grotere toestroom aan nieuwe bezoekers bij de locatie in Eibergen. Mede door corona is het bezoekersaantal in het begin wat lager gebleven. Sinds januari 2022 neemt het bezoekersaantal toe. De ruimte in Eibergen wordt als iets minder

passend ervaren. De ruimte is beperkter qua grote waardoor (met name op woensdag) de anderhalve meter afstand nog maar net kan worden gewaarborgd. De ruimte is voor nu geschikt voor maximaal 12 personen. Op dit moment is dit nog net haalbaar door de vrije inloop. Voor de lange termijn geeft dit een beperking. Daarnaast is de ruimte minder geschikt voor een lunch en het door bezoekers halen van koffie/thee/vuile en schone vaat etc. Vanuit Voormekaar Eibergen komt wel naar voren dat er behoefte is aan de mogelijkheid om een warme maaltijd te nuttigen. De dorpskamer wil hier graag in voorzien, maar is door de ruimte nu beperkt om dit aan te bieden. Er zijn gesprekken gevoerd met de Huve en de Weggeefwinkel om te onderzoeken of deze locaties geschikt zijn als alternatieve locatie, maar dit heeft nog niet tot de gewenste uitkomst geleid. De ruimte in de weggeefwinkel lijkt geschikt voor een zelfde aantal bezoekers (zo'n 12 personen) en biedt daarmee beperkt mogelijkheid om te groeien in bezoekersaantal. De ruimte in de Huve bevindt zich op de benedenverdieping en is daarmee onvoldoende zichtbaar/toegankelijk voor een doelgroep die al moeilijk 'de drempel overstapt'.

3.3 Voormekaar doorverwijzingen

Voormekaar verwijst sinds september 2021 door naar de dorpskamer als de ondersteuningsvraag zich richt op 'sociale contacten vergroten' en/of 'komen tot een zinvolle daginvulling'. Vanuit Voormekaar Ruurlo worden vooralsnog geen verwijzingen gedaan, omdat de afstand tot Neede en/of Eibergen te groot is. Inwoners vinden liever aansluiting binnen hun eigen kern.

In totaal zijn er nu 26 inwoners vanuit Voormekaar doorverwezen naar de dorpskamer (peildatum februari 2022). Inwoners die zijn doorverwezen bevinden zich in de leeftijd van 33 tot 85 jaar. De verhouding man/vrouw is ongeveer gelijk. Opvallend is dat het grootste deel van de inwoners al een maatwerkvoorziening hebben voor huishoudelijke ondersteuning, individuele of groepsbegeleiding en daarnaast aanvullend naar de dorpskamer gaan. Bij enkele wordt vermeld dat de huidige indicatie geleidelijk afgebouwd wordt. Een deel heeft geen maatwerkvoorziening.

3.4 Klanttevredenheid bezoekers en ketenpartners

De bezoekers die met regelmaat komen zijn erg tevreden. Ze zijn blij met de extra mogelijkheid om mensen te ontmoeten, een luisterend oor te krijgen of (creatief) bezig te kunnen zijn. Het wordt als zeer prettig ervaren dat de dorpskamers niet dicht hoeven tijdens een lockdown. Dit biedt zekerheid, een houvast. Sinds begin januari wordt er in Neede door vrijwilligers gekookt op maandagmiddag. Deze activiteit werd voorheen aangeboden door Zozijn, maar is vorig jaar gestopt. De behoefte aan deze activiteit bleek groot, om die reden heeft de dorpskamer deze activiteit overgenomen.

Er is een samenwerking ontstaan met diverse (zorg)organisaties/initiatieven uit de omgeving waaronder Livio, Sensire, HIERzorg, Sius, Concordiazorg, Aveleijn, de Weggeefwinkel, Humanitas, Ruimte voor Anders zijn, Bibliotheek/Taalhuis, Eibergen Gezond, zorgboerderij de Aoverstep, Fijnder, Culturije, Sport Federatie Berkelland, GGNet, huisartsen, Voormekaar en de contactpersoon vluchtelingen vanuit de gemeente. De ervaringen met de dorpskamer zijn tot nu toe positief. Vanuit de dorpskamer worden bezoekers ook geattendeerd op andere voorzieningen die al aanwezig zijn in de verschillende kernen. Er is in de omgeving weinig aanbod in daginvulling zoals deze geboden wordt in de dorpskamers. De dorpskamers worden goed gevonden vanuit Voormekaar Neede, Eibergen en Borculo.

4. Behaalde effecten

Met de inzet van de dorpskamers beoogden we een aantal effecten voor de inwoner, diens leefomgeving en verwachten we een besparing op de kosten binnen de Wmo.

Effect op de inwoner en hun naasten

We verwachten met de komst van de dorpskamers dat bezoekers door hun bezoek meer welzijn ervaren, meer structuur vinden in hun leven, zelfredzamer worden en meer sociale contacten opdoen. Tevens biedt de dorpskamer een mogelijkheid om stappen te zetten op de participatieladder. Daarnaast verwachten we dat een dorpskamer ook kan bijdragen aan het ontlasten van de mantelzorgers.

We kunnen een voorzichtige conclusie trekken dat de komst van de dorpskamers een positief effect heeft op onze inwoners. Hoewel het bereik mogelijk nog groter kan, zien we dat er in een half jaar al een behoorlijk aantal inwoners naar de dorpskamer komen voor een zinvolle daginvulling en het opdoen van sociale contacten. Er zijn bezoekers die elkaar hebben leren kennen in de dorpskamer en elkaar nu ook ontmoeten buiten de dorpskamer om. Het gezamenlijk nuttigen van een warme maaltijd laat ook zien dat er behoefte is om contact te maken met anderen. De dorpskamer in Neede speelt hiermee in op de vraag van onze inwoners. Ook is er al een voorbeeld te noemen van een bezoeker die de stap heeft gezet om nu als vrijwilliger aan de slag te gaan in de dorpskamer. De dorpskamer biedt hiermee een eerste stap richting vrijwilligerswerk en biedt deze inwoner de mogelijkheid om zelfredzamer te worden in onze maatschappij. We zien de potentie om dit verder uit te breiden. Of de komst van de dorpskamers ook bijdraagt aan het ontlasten van de mantelzorgers, kunnen we op dit moment (nog) niet aantonen.

Effect op de omgeving

Met de beweging dat er steeds meer kwetsbare mensen in de buurt of wijk komen of blijven wonen, neemt ook het risico op overlast in een wijk toe bijvoorbeeld van mensen die een verstoord dag- en nachtritme hebben. De dorpskamers kunnen een bijdrage leveren in het aanbrengen van structuur in een dag. We zien op individueel niveau terug dat de dorpskamer daar een positief effect op heeft, echter kunnen we op basis van de huidige informatie nog niet concluderen of de omgeving (wijk) hier ook positief over is. In de komende jaren verwachten we wel een verruiming van de doelgroep voor de dorpskamers, gezien het feit dat ook steeds meer mensen van een beschermde woonvorm uitstromen naar reguliere huisvesting in een wijk. Een laagdrempelige inloopvoorziening zoals de dorpskamer, kan bijdragen aan het succes van deze uitstroom. Daarnaast loopt er sinds juni 2021 een pilot bemoeizorg waarbij de Stadskamer (onze dorpskamers zijn daar een onderdeel van) en Hierzorg samenwerken. Het hebben van een lokale inloop (dorpskamer) draagt bij aan het slagen van een bemoeizorg traject. De dorpskamers zijn een natuurlijke vindplek waar ook mensen uit de OGGZ doelgroep op bezoek komen. Het gesprek kan laagdrempelig worden aangegaan, waardoor mensen (indien nodig) ook makkelijker richting passende ondersteuning begeleid kunnen worden. Daarnaast zien we voor de toekomst de mogelijkheid om de dorpskamers in te zetten als locatie voor een briefadres. Mensen zonder een vaste woon- of verblijfplaats kunnen via de gemeente een briefadres aanvragen. Wanneer zij hier recht op hebben, kunnen zij op vaste momenten hun post ophalen bij een daarvoor bestemde locatie. Vaak betreft dit kwetsbare mensen waar mogelijk meer aan de hand is. Als de post in de toekomst opgehaald wordt bij een dorpskamer, biedt dit de mogelijkheid om laagdrempelig een praatje te maken en te onderzoeken of er mogelijk meer ondersteuning nodig is.

Effect op het zorggebruik en de kosten binnen de Wmo

De dorpskamers worden gezien als algemene voorziening en hebben de potentie om voorliggend te zijn op een indicatie voor een maatwerkvoorziening. Dit zien we terug in de doorverwijzingen vanuit Voormekaar, waarbij een inwoner zich meldt met een ondersteuningsvraag die zich richt op 'het vergroten van sociale contacten' en/of 'het komen tot een zinvolle daginvulling'. Bij enkelen wordt de dorpskamer al ingezet om een

maatwerkvoorziening te voorkomen of geleidelijk af te bouwen. Het is echter nog te vroeg om te concluderen dat de dorpskamers effect hebben op minder zorgverbruik wat leidt tot een besparing van de kosten binnen de Wmo.

6. Conclusie

We zien dat in het afgelopen half jaar ruim 100 inwoners zich gemeld hebben bij de dorpskamers. Een groot deel van deze inwoners komt regelmatig op bezoek, zo'n 10% komt meerdere dagdelen per week. We schatten in dat er nog een groter bereik mogelijk is. We concluderen dat de komst van de dorpskamers een positief effect heeft op onze inwoners. Het biedt hen een zinvolle daginvulling, het vergroot het sociale netwerk en het biedt kansen om stappen te zetten op de participatieladder. We zien de potentie om de dorpskamers in de toekomst vaker in te zetten als middel voor inwoners om stappen te zetten op de participatieladder. Hoewel we nog niet concreet kunnen aantonen dat we met de komst van de dorpskamers ook kosten besparen binnen de Wmo, zien we al wel dat de dorpskamers voorliggend kunnen zijn op een maatwerkvoorziening.

We schatten in dat de dorpskamers kunnen bijdragen aan een succesvolle 'landing in de wijk' voor mensen die van een beschermde woonvorm uitstromen naar reguliere huisvesting in de wijk. We zien daarnaast dat de dorpskamers een natuurlijke vindplek zijn voor mensen uit de (O)GGZ doelgroep. Deze doelgroep is daarmee steeds beter in beeld, waardoor mensen (indien nodig) makkelijker richting passende ondersteuning begeleid kunnen worden. Tot slot zien we voor de toekomst ook de mogelijkheid om de dorpskamers in te zetten als locatie waar mensen zonder een vaste woon- of verblijfplaats hun post kunnen halen (briefadres). Indien er meer aan de hand is, kunnen ook deze mensen (indien nodig) begeleid worden naar passende ondersteuning.

Aandachtspunten

- De locatie in Eibergen behoeft aandacht. De ruimte in de bibliotheek wordt op dit moment als minder passend ervaren vanwege de grootte, maar met name vanwege de beperking om bepaalde activiteiten te ontplooiën. Een alternatieve locatie is nog moeilijk te vinden.
- Naast de dorpskamer zijn er diverse inwonersinitiatieven die zich richten op 'ontmoeten' en 'het opdoen van sociale contacten', zoals de Weggeefwinkel in Eibergen en het Burgerlokaal in Borculo. Op dit moment komen dergelijke initiatieven in aanmerking voor een eenmalige financiële bijdrage via het Naoberfonds. Een groot deel van deze initiatieven subsidiëren we op dit moment niet (structureel). Als gemeente zien wij een verantwoordelijkheid voor het stimuleren en ondersteunen van inwonersinitiatieven. We zullen nader moeten onderzoeken op welke wijze we (inwoners)initiatieven (financieel) willen ondersteunen. Dit vraagt ook een nadere uitwerking op de vraag welk initiatief wel of niet in aanmerking komt voor een subsidie.

We kunnen concluderen dat er in een half jaar tijd al mooie resultaten zijn bereikt, maar dat we nog te weinig beeld hebben om de keuze te maken voor een structurele investering in de dorpskamers. De komst van de dorpskamers heeft een lange aanloop gehad. Afbouwen van een dergelijke voorziening is relatief eenvoudig, het opnieuw opbouwen ervan niet. Het stopzetten van één dorpskamer brengt het risico met zich mee dat inwoners de afstand tot de overgebleven dorpskamer te groot vinden en er daardoor geen gebruik van maken. Dit zien we bijvoorbeeld terug in de lage animo voor de dorpskamers door inwoners van Ruurlo. Om tot een zorgvuldige afweging te komen of de dorpskamers echt een meerwaarde hebben, stellen wij voor om de subsidie na september 2022 met een half jaar te verlengen. Daarna verwachten we meer zicht te hebben op de groei van het aantal bezoekers, hebben

we meer zicht op het effect van de dorpskamers en kunnen we beter inschatten wat de meerwaarde van een dorpskamer is als voorliggende voorziening op duurdere geïndiceerde zorg. We zullen ons de komende periode o.a. richten op de volgende punten:

- In hoeverre wordt de kwaliteit van ondersteuning gewaarborgd binnen de dorpskamers?
- In hoeverre komt samenwerking met andere partners tot stand, met als doel dat meedoen voor iedereen mogelijk wordt gemaakt? (een beweging naar een breed voorliggend veld/sociale basis).
- In hoeverre worden de dorpskamers benut als 'natuurlijke vindplek'?

De keuze voor een eventuele structurele investering leggen wij voor in de begroting.

Bijlage 1 Werkwijze dorpskamer

De dorpskamer heeft een werkwijze ontwikkeld waar zelfstandigheid en zelfredzaamheid hoog in het vaandel staan. Dit komt terug in de vier kernwaarden die haar cultuur bepalen:

- Eigenheid: bezoekers krijgen de ruimte om zelf activiteiten/projecten te ondernemen, binnen ieders eigen mogelijkheden en tempo
- Eigenaarschap: ieder mens is regisseur van zijn eigen leven en verantwoordelijk voor eigen keuzes en handelen
- Gezamenlijkheid: door naar elkaar te luisteren en met elkaar te verbinden, wordt samen aan het behalen van doelen gewerkt
- Groei & ontwikkeling: de Dorpskamer biedt een veilige en vertrouwde omgeving voor mensen om te groeien en zich te ontwikkelen

Iedereen is in principe welkom, met of zonder Wmo-indicatie. Dat maakt de dorpskamer toegankelijk. Het aanvragen van een Wmo-indicatie kan zowel mentaal als administratief als drempel worden ervaren en leidt tot zorgmijding. Deze mensen vinden makkelijker hun weg naar een plek als de dorpskamer. Kenmerkend voor de dorpskamer is dat mensen zelf ontdekken wat ze kunnen en leuk vinden, en dat vervolgens ook gaan doen. De dorpskamer heeft een methodiek ontwikkeld om mensen te helpen dit te ontdekken: de 'Route van de Vraag'. Volledig vraaggericht dus, niet aanbodgericht. Mensen krijgen verantwoordelijkheid (als ze dat aankunnen) en begeleiders proberen ze te verleiden naar een volgende stap in de persoonlijke ontwikkeling, maar er staat nooit druk op. Wat de dorpskamer ook uniek maakt is dat 'gelijken' kennis en ervaringen kunnen delen. Er lopen rolmodellen rond, die een inspiratie vormen voor anderen. Die werkwijze ligt aan de basis van het succes van de dorpskamer én vormt een inspiratie voor andere (zorg)professionals in het veld over hoe ze met kwetsbare mensen kunnen omgaan.

Methodiek de 'Route van de Vraag':

De centrale vraag is wat iemand wil, waar iemand van droomt en hoe de dorpskamer kan bijdragen deze droom te vervullen. De dorpskamer is er van overtuigd dat iedereen de behoefte heeft om zich te ontwikkelen. Of dit nu met een heel gerichte vraag is of helemaal niet helder. Het tempo en de mate waarin iemand zich kan ontwikkelen is voor iedereen anders. Meedoen of aanwezig zijn kan al voldoende zijn.